No 1945 | 18..

DE TIJD.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

Deze COURANT verschijnt te AMSTERDAM, Dagelijks, behalve des Zondags. Het abonnement voor 3 maanden is *f* 5,00; voor de buitensteden *f* 6,00; franko door het geheele Rijk. *Brieven, gelden*, enz. FRANKO te adresseren aan het Bureau der COURANT.

VRIJDAG, 16 SEPTEMBER.

AMSTERDAM, 15 September.

Het antwoord op het verslag van de Eerste Kamer is eene gereede aanleiding om eenen blik te slaan op den geest onzer dagen, wat de verhouding tusschen Kerk en Staat betreft. Is er een onderwerp van diepen zin, het is dit. Minder echter willen wij den zin van dit onderwerp bespreken, dan de handelingen die geschieden tusschen Kerk en Staat. Daartoe maken wij de aangenomene ziens- en zegswijzen voor eenige oogenblikken tot de onze.

Het komt ons voor, dat men één dezer vier standpunten moet aannemen:

1°. De Staat, hoogste magt, handelt met de kerkgenootschappen, als met andere, in den Staat levende en hem ondergeschikte korporatiën.

2°. De Staat handelt tegenover de Kerk, als van magt tot magt.

3°. De Staat ignoreert de kerkgenootschappen, doch wapent zich tegen hunne werking op burgerlijk gebied, door de strafwet.

4°. De Staat onderwerpt zich aan de Kerk, als een mindere aan den meerdere.

De eerste stelling is die van het verslag; de tweede zoude de meest ware en waardige zijn; de derde is welligt de eenige mogelijke in eenen konstitutioneelen Staat, waar verschillende kerkgenootschappen bestaan; van de vierde behoeft, bij de tegenwoordige gesteldheid der dingen, niet gedacht te worden.

Eene inzage dezer, voor alle staatsburgers, voor alle Christenen allergewigtigste aangelegenheid, zal de diepzinnigste waarheden voor onze oogen ontwikkelen.

Om dit met eenige vrucht te kunnen doen, is het verkieslijk, zich eenen Staat voor te stellen, waar het katholiek en protestantsch element elkander bijna opwegen, en waar de eenheid, *de Staat*, in zijne handelingen eenstemmig en met vredelievende bedoelingen werkt. Laat ons eens aannemen, dat onze Staat zoodanig is, en dat hij, uit inschikkelijkheid voor de overtuiging der Protestanten, handelt als of de kerkgenootschappen korporatien zijn, zich bewegende in den Staat, even als andere genootschappen of zedelijke ligchamen.

Wij wenschen dit te doen in een volgend betoog, en stellen de zwarigheden en de gevolgen voortvloeijende uit den hedendaagschen opvatting en de daarop gebouwden staatsregt, bij menigte zien te voorschijn komen. Men houde er van wat men goedvindt, en die beter weet, zegge het vrijelijk.

Bij de beschouwing der verhouding eens Staats tegen over het geestelijk element, de Kerk genaamd, is vierderlei standpunt:

De Staat als meerdere,
de Staat als gelijke,
de Staat als de Kerk ignoreerende,
de Staat als de Kerk boven zich achtende.

Buiten deze schijnen er geene verhoudingen denkbaar.

Brengen wij ze allen ter toetse, doch slechts vlugtig en zonder bepaaldelijk de afgeloopen gebeurtenis te bespreken.

»Er moest een blijk zijn, dat de Staat zich kan stellen *boven* het kerkgenootschap." — Nemen wij deze stelling als uitgangspunt eens aan. Laat het buiten diskussie blijven, dat het zwaard, als *ultima ratio*, kan geworpen worden tusschen de quæstien, en uitwijzen: zoo zal het zijn. Nemen wij ook aan, dat dit het optimismus is van grondwettigheid, konstitutionaliteit en vooruitgang, zelfs in protestantschen zin, die toch op de konstitutionaliteit nog al van invloed was, en zeggen wij er Amen op, dat dit even noodig is, als dat eene refraktaire stad onder de krijgswet en in staat van oorlog gesteld worde, en dat dit wel lief is en een zalig gevoel opwekt voor de eeuw die dit leert; dan zijn wij echter nog niet tot effenheid met de grondquæstie, *wie* Kerk en *wie* Staat is.

Want vooreerst moet de Staat *logiesch* bewijzen, dat hij is wat hij zegt te zijn: de legale hoogste magt. Men zij indachtig, dat het regt van te regeeren door Gods genade, is achteruitgezet in de rei der hersenschimmen! Thans domineert de publieke opinie.

Maar, komaan! De stalen Staat zij dan *zoo* logiesch als mogelijk (ook buiten de logika van het zwaard): *de hoogste eenheid in het tijdelijke*, de personifikatie er van, de onveranderbare en voor verdere volmaking onvatbare orde — dan komen wij aan de Kerk.

Deze uitdrukking wordt thans algemeen in de termen van het staatsregt vervangen door kerkgenootschappen: een meervoud.

De minister zeide: »boven het kerkgenootschap." Had hij het oog op eene agglomeratie van alle kerkgenootschappen? of bedoelde hij bepaaldelijk één van deze, b. v. het katholieke ...??? Maar, is dat een kerkgenootschap? Het is een deel der over de geheele aarde verspreide Kerk! Als sommigen spreken van »de Kerk", dan zijn hunne denkbeelden meer bepaald gerigt op de Hervormden. Zelfs zijn eenigen nog lager afgekomen. Onder de afgescheidenen zijn er toch velen, die lang en breed spreken over »de Kerk", *hunne* gemeente bedoelende. Van eenen anderen kant is het echter waar, dat er weêr vele andere Protestanten zijn, die van geene Kerk willen hooren spreken.

Volgens den minister is er geene Kerk, zijn er geen kerkgenootschappen; maar erkent hij »het kerkgenootschap". Moeten dan Katholieken en Protestanten in het gareel eener kollektieve eenheid gespannen worden? Is het de geworpen teerling? Dan is zij spoedig en beslissend geworpen!

Eene beschrijving der kollektieve eenheid van alle genootschappen, en van »het kerkgenootschap" ware wenschelijk. — Moeten zij zich tot dat einde verstaan, of worden zij geregeld door den Staat?

Is de Kerk bij iedere Christen-afdeeling? Wat is eene protestantsche? Welke van haar is de Kerk? Zijn zij het te zamen? — En is de Katholieke Kerk buiten hare kollektieve eenheid? of rekent zij mede?

Hoe bewijzen zij zich zelve? — Zijn *hare* gronden voor *haar* aanwezen geldiger dan die des Staats voor het zijne? Hebben zij tegen het zwaard eene magt over te stellen? Hebben zij de sleutelen des Hemels? Wij onthouden ons van antwoord. Hebben zij welligt de Kerk vernederd, en de Vorsten gesteld boven de wet?

Genoeg duisterheden en tegensprakige voorstellen. Laat ons het tweede standpunt in oogenschouw nemen. Wij willen het beschouwen in katholieken zin.

De Staat, eene eenheid, onderhandelt met de Kerk over de regeling van eenige moeijelijke punten, als gelijk met gelijk.

Als men voor het Staatsbestaan eene eenheid onontbeerlijk acht, brengt men dan daardoor niet eene stilzwijgende hulde aan de wijsheid des Goddelijken Stichters der Kerk, die de eenheid en onveranderlijkheid als grondzuilen Zijner Kerk stelde? Schepper en onderhouder van alles, is het door Hem, dat de Koningen regeeren, en dat, volgens de magt in den Hemel en op aarde Hem gegeven, de Apostelen aan alle volken dezelfde leer prediken; is de eenheid dáár, waar men één is, gelijk Hij één is met den Vader, en ook allen met Hem, en alle geloovigen onderling één. Voor velen is dit beeld moeijelijk te verdragen; de *wijsheid*, met welke God al Zijne werken heeft gemaakt, zal men er toch niet in miskennen.

Zoo veel blijke uit het aangevoerde, dat de Staatseenheid kan handelen met de kerkelijke eenheid. Goede wil slechts wordt daartoe vereischt. En is er goede wil, dan geschieden de schikkingen met waardigheid, regtvaardigheid, wederkeerige achting, en in beider gemeenschapp lijk belang.

Daar zulks echter bij den tegenwoordigen staat van verwarring waarin de wereld verkeert, onmogelijk is, schijnt het meest bevredigend middel te zijn, dat de Staat als het ware de Kerk ignoreert.

De Staat zij, volgens de begrippen van konstitutionaliteit, eene agglomeratie van vrij geboren eenlingen, door het toeval der geboorte geplaatst in eenen toestand, die, om de vrijheid duurzaam en vruchtbaar te maken, iets aan de regten van den individu heeft afgenomen, opdat de eenheid, de Staat, de noodige kracht hebbe.

Hier verheffen zich op nieuw vele stemmen. Heeft de mensch zich zelven gemaakt, dat van hem de magt uitgaat? Alle magt komt immers van God, door wien de Koningen regeeren en het zwaard voeren, ter belooning der goeden en bestraffing der kwaden! En gij, theoristen, wilt, dat de hoogste magt zich zelve gemaakt hebbe!

Terwijl ook over dit onderwerp de gevoelens onderling uiteenloopen en de valsche grondslag van den hedendaagschen Staat ook weder daardoor blijkt, zoo laat ons den toestand aannemen, dat de konstitutioneele Staat de kerkelijke orde, hoe die zich ook vertoone, ignoreert, en de wanorde, die sommigen kunnen veroorzaken wanneer de kerkelijken het burgerlijk gebied betreden, bedwingt door de strafwet. Van dien toestand is gezegd: »*l'Etat est Athée.*" Heeft het verdrongen ministerie dien toestand begrepen, dan handelde het met kennis en oordeel. Daarbij bleven alle lastige quæstien in 't midden, en ieder gelijke regten hebbende, was de inbreuk op elkanders regten onmogelijk, bij de toepassing van die regelen. Zeer goed zoude de regering, bij eene zoodanige opvatting der dingen, ook beschermend kunnen zijn: derwijze dat, wanneer onverlaten eenen vrijen burger in zijne grondwettige regten wilden verkorten, b. v. eenen Aartsbisschop van Utrecht het op den publieken weg lastig maken, dat dan diens staatsburgerlijke regten gedekt werden door den bijstand der politie of der gewapende magt.

De laatste toestand zij alleen besproken, omdat men dien niet kan voorbij gaan, als eenmaal bestaan hebbende. Men mag het er intusschen wel voor houden, dat nimmer in de Middeneeuwen het pausschap zóó magtig ware geweest tegen over de Staten, hadden niet de verdrukte volken eenen steun moeten zoeken tegen de geweldigen dier dagen: woeste heerschzuchtige heeren, die altijd hunne demonstratien schreven met de punt des degens.

Rome was steeds de troostende moeder der verdrukten, en de handhaver der natuurlijke regten van vorsten en onderdanen. En zoo er immer weder een tijd zal komen, dat de volken zich werpen in de armen van Rome, dan zal de helderziende historiograafs ook van de gebeurtenissen van dezen tijd, de bladzijden voorlezen, op welke de oorzaken daarvan geschreven staan.

Als de dagen van getier en gejoel achter den rug zullen zijn, dan kunnen de hier geschrevene regelen welligt menig onderwerp van mijmering opleveren voor hen, die zoo gaarne in stilte nadenken over het lot des Staats en der Kerk, en die overtuigd zijn dat de gedachte altijd bezig is, en voortbrengt.

Blijkens het *Staatsblad*, N°. 102, heeft Z. M. Koning Willem III, den 10 September ll., in het Kamp bij Zeist, bekrachtigd de »wet van den 10 September, tot regeling van het toezigt op de onderscheidene kerkgenootschappen. Zij is gekontrasigneerd door den minister van Justitie, D. Donker Curtius.

Opmerkelijk is het volgende artikel van den *Echo Universel*, dat wij echter niet dan onder *réserve* mededeelen:

»Wij ontvangen partikuliere brieven uit Luxemburg, die te kennen geven dat de zoo onverwachte demissie van het groothertogelijk ministerie eenigzins in verband schijnt te staan met de quæstie over de bisschoppelijke hierarchie in Nederland. Volgens onzen korrespondent, is het zeker dat het kabinet van den Koning ijverig onderhandeld heeft met het hoofd der Katholieke Kerk, over de vestiging van den Aartsbisschoppelijken zetel, en dit punt zou het voornaamste doel der zending van den heer Lightenvelt naar Rome zijn geweest. Het Nederlandsche gouvernement zou begeerd hebben en nog begeeren dat de zetel van den Aartsbisschop van Utrecht zou gevestigd worden te 's Hertogenbosch, zonder echter in het minst terug te komen op den titel door Mgr. Zwijsen aangenomen, overeenkomstig des Pausen beschikking, noch op de kerkelijke benaming van het Aartsbisdom, 't welk alhier Aartsbisdom van Utrecht zou genoemd mogen worden. Van zijn kant, zou de Heilige Stoel zich bereid verklaard hebben die koncessie te verleenen, op voorwaarde dat Mgr. Laurent, die zich

thans te Aken bevindt, naar zijn bisdom van Luxemburg terugkeere.

»Zoodanig zijn de feiten waarvoor onze korrespondent meent te kunnen instaan. Wat het motief betreft der demissie van het Luxemburger ministerie, deswege geeft hij weinig opheldering; maar de veronderstelling doet zich op, dat de vijandschap, die de ontslagen administrateurs bezielde tegen den verbannen Bisschop, als eene reden hunner verwijdering kan beschouwd worden. Door deze verwijdering zou men hopen te voldoen aan de klagten van het kabinet van Berlijn, en den weg te effenen voor eene beslissing der godsdienstige zaken in Luxemburg, te gelijkertijd met het bijleggen der moeijelijkheden onlangs in Nederland ontstaan."

Wij vroegen, nu eenigen tijd geleden, met welke Katholieken de *Nederlander* dan toch wel in vrede zou kunnen leven, welke Katholieken hij zou willen dulden? Met de zoogenaamde Ultramontanen wilde hij niets te maken hebben, en echter zou hij zich wel wachten aan de zoogenaamde vrijzinnige Katholieken de hand te geven! Maar welke Katholieken, zoo vroegen wij, zijn u dan geene ergernis?

De *Nederlander* is ons het antwoord niet schuldig gebleven. Het is van hoog belang het ter algemeene kennis te brengen. »Nederland toch, dus schreef onlangs de *Arnhemsche Courant*, en niet zoo geheel ten onregte, Nederland biedt, in deze dagen, het zeldzaam schouwspel van geregeerd te worden door eene geregeerde Regering. Nederland wordt geregeerd door de Regering Donker-van Hall, de Regering Donker-van Hall wordt geregeerd door de partij-Groen," welker hoofdorgaan de *Nederlander* is. Is het dan niet van hoog belang, te vernemen, met welke Katholieken die de regering zelve regerende partij in vrede zou gelieven te leven?

Ziehier het antwoord, dat ons op onze vraag door het orgaan der genoemde partij gegeven is: »Met welke Katholieken wij in vrede wenschen te leven? Met de zoodanigen, die, bijvoorbeeld gelijk *Bossuet*, in de Artikelen van 1682, op de onafhankelijkheid van het wereldlijk gezag, en die niet, gelijk hij, bij de herroeping van het Edict van Nantes, in 1685, op gewetensdwang en op het vervolgen van de Protestantsche ketters bedacht zijn."

Begrepen? — Of, niet heel best? — Men wijte het ten minste niet aan ons. Wat kunnen wij het helpen, dat de Utrechtsche *sphynx* slechts in raadselachtige bewoordingen verkiest te spreken? Intusschen willen wij ons beijveren, om te zien of wij welligt achter de beteekenis dier bewoordingen komen kunnen. Er is ons immers zooveel aan gelegen te weten, met welke Katholieken de partij, die de pretentie heeft van de regering te regeeren, in vrede zou kunnen leven! Laat ons dan zien.

Met Katholieken, die, gelijk Bossuet, in 1682, op de onafhankelijkheid van het wereldlijk gezag bedacht zijn, daarmede wil zij *wel* in vrede leven.

Met Katholieken, die, gelijk Bossuet, in 1685, bij de herroeping van het Edikt van Nantes, op gewetensdwang en op het vervolgen van de protestantsche ketters bedacht zijn, daarmede wil zij *niet* in vrede leven.

De *Nederlander* zou zeer verpligtend zijn, wanneer hij ons wilde zeggen, welke Katholiek hier te lande — het vaak zoo valsch beschuldigde en verkeerd beoordeelde buitenland blijve nu eens buiten het geschil — van het verlangen blijk heeft gegeven, om nu of ooit »gewetensdwang" te oefenen en »de protestantsche ketters" te vervolgen? Een Katholiek, in wiens gemoed zulk een verlangen zou huisvesten, is ons in het gansche land niet bekend. Wanneer ook de *Nederlander* een zoodanigen Katholiek niet weet te noemen, zou hij dan willen toegeven dat er hier geene Katholieken zijn, met welken hij *niet* in vrede zou kunnen leven?

Maar die Katholieken moeten, daarenboven, op de onafhankelijkheid van het wereldlijk gezag bedacht zijn! Inderdaad, dat zal geene zwarigheid zijn. Of waar is de Katholiek, die ten jare 1853 het tijdelijk gezag, in zijnen kring, van het geestelijk gezag afhankelijk wil gesteld zien? Welke Katholiek heeft dat immer verlangd? Wie kan dat immer verlangen? Niemand toch meer dan de Katholiek erkent, eerbiedigt en handhaaft de zelfstandigheid en de onafhankelijkheid van het tijdelijk gezag, binnen de grenzen van zijne bevoegdheid! Welk bezwaar zou dan de *Nederlander* nog langer kunnen laten gelden, dat hem weerhield om met de Katholieken van Nederland in vrede te leven?

Zacht wat, herneemt de *Nederlander*, gij gaat te haastig. Ik wil niet slechts dat gij op de onafhankelijkheid van het wereldlijke gezag bedacht zijt; gij moet daarop bedacht zijn, juist zoo als Bossuet, in zijne bekende *Declaratio* van 1682.

Juist zoo?!

Ja, juist zoo! Anders geen vrede tusschen ons.

Het stellen van die laatste voorwaarde bewijst zoo klaar als de dag, dat de *Nederlander* geen vrede met de Katholieken wil. Wat wil hij dan?

Wij hebben onlangs gezien welke pogingen een dier rampzalige protestantsche schandbladen, door welke onze regering het verdriet heeft van ondersteund te worden, aanwendt om toch maar opzien te verwekken. De *Waakzaamheid* laat het, om dat doel te bereiken, niet bij eene enkele vruchtelooze poging blijven. Ziehier hoe zij waarom eene wet op de kerkgenootschappen onontbeerlijk acht: »Rome zou de liberaliteit zelfs zoo willen *pousseren*, dat tegen de *Oude Roomsche Clerezy* eene schaar van jonge lieden werd afgezonden naar Nederland met pauselijke passen, om de Jezuiten in hunnen geloofsijver daadwerkelijk bij te staan. Daarom is eene wet op de kerkgenootschappen onontbeerlijk."

Wij weten niet, waarover meer verbaasd te staan, óf over de onbeschaamdheid óf over de logika van de *Waakzaamheid*. De onbeschaamdheid drijft zij zoo ver van te insinueeren, dat Rome wel eens eene schare jonge lieden naar Nederland zou kunnen afzenden, om de Jansenisten te vuur en te zwaard uit te roeijen. Gaat dat niet de grenzen zelfs des lasters te buiten, en is het niet om van te gruwen, zoo men nog door iets ontzet kon worden?

Doch de logika van de *Waakzaamheid* is mogelijk nog stouter dan hare onbeschaamdheid. Stellen wij eens het onmogelijke, het ongerijmde geval, dat Rome zich aan de afschuwelijke misdaad wilde schuldig maken, waar de *Waakzaamheid* van spreekt op een toon als ware het iets zeer alledaagsch — welk beletsel zou Rome in de wet vinden ter uitvoering van een zoo verfoeijelijk en haar zoo boosaardig toegedicht ontwerp? Daar moet nog meer verborgen zitten in de wet dan wij er in gevonden hebben, zoo het, krachtens deze wet, niet aan ieder die van eene behoorlijke pas voorzien is, vrij zal staan ons land te bezoeken. Desniettemin zal, volgens de *Waakzaamheid*, ter weering van vreemdelingen, eene wet op de kerkgenootschappen onontbeerlijk zijn!

Wij hebben de woorden van het aangehaalde schandblad willen releveeren, opdat het blijke dat eene zekere pers nog voortgaat, met onverdroten hartstogtelijkheid, de schandelijkste lasteringen te verspreiden, blijkbaar met geen ander doel dan om voortdurend de volkspassiën in gisting te houden. Met het oog op het waarachtig belang des lands betreuren wij zulke machinatien uit den grond van ons hart. Wij willen er echter de *dupes* niet van zijn.

Inderdaad, de heer Donker Curtius is niet zeer gelukkig geweest bij het qualificeeren der wet. Eerst bij de Tweede Kamer heette hij haar eene »klaarwater" wet; later bij de Eerste werd zij, zijns erachtens, best bij eene spons vergeleken. Naar aanleiding van die laatste qualifikatie schrijft de *IJsselbode* het volgende:

[De minister van Justitie] »schijnt er op uit populaire namen voor zijne wet uit te vinden. In de Tweede Kamer was zij klaarwater, behoorlijk gefiltreerd; in de Eerste Kamer noemt hij haar *eene spons*, waarschijnlijk om het klare water der Tweede Kamer op te slurpen.

»Maar toch dunkt ons de naam van *spons* zoo ongenaardig niet, in zoo verre de wet namelijk even als eene spons vatbaar is om verwrongen en verknuffeld te worden naar hartelust. Men kan er laten inzuigen en uitknijpen wat men wil. Neemt de geniale Dirk Donkaar tusschen de vingers — hij drukt er niets uit dan klaarwater, een weinig drabbig misschien. Lightenvelt zal een geur van oranjebloesem, zoo pas uit Italie medegebragt, uit de spons knijpen, en Floris van Hall eene extrasoort van calmerende droppeltjes, waarvoor hij octrooi heeft gevraagd.

»Een vrijzinnig minister zou de spons onaangeroerd laten liggen en er dus niets uitpersen, — maar sloeg Groen er de hand aan, zij vloeide over van anti-revolutionnairen gal.

»Hoe noodig dus, dat wij die spons niet aan ieder toevertrouwen, om er, zoo als Donker wil: »de teekenen der heerschende spanning mede weg te wisschen."

De *Courier de la Meuse* behelst een lezenswaardig artikel over de beruchte geheime genootschappen, dat wij onzen lezers hieronder mededeelen:

»De geheime genootschappen zijn de pest der maatschappij; gelijk de adder onder het gras verscholen is, ontvlieden zij het licht, om te zekerder hunne offers den noodlottigen slag toe te brengen, die hun zedelijk en stoffelijk welzijn moet verbrijzelen. Men heeft niet veel geheugen noodig om zich al de gruwelen te herinneren die den grond van ons oud Europa overstroomd hebben, sedert het ontstaan der geheime clubs, clubs die zoowel de troonen als de volken, de godsdienst en de menschelijkheid bedreigen. De geest des kwaads heerscht in alle tijden en in alle oorden, zijn uiterlijken vorm veranderende ten gevalle dergenen die het ten val wil brengen door hun een min of meer krachtig lokaas voor te houden.

»Ons land verdient ontegenzeggelijk eene der eerste plaatsen onder de door de geheime genootschappen ondermijnde Staten. Die, denzelfden oorsprong hebbende genootschappen vertoonen zich aan de ligtgeloovigen onder het bekoorlijkst uiterlijk; hun voornaamste doel is en blijft steeds hetzelfde: *de vernietiging van den schandelijke*, namelijk, om tegen de ontwikkeling, ja, tegen het bestaan van het katholiek Christendom al de hinderpalen op te werpen die de boosaardigste list kan uitdenken.

»Sedert geruimen tijd heeft een dier in het duister werkende genootschappen, de godsdienst der katholieke bevolking in Nederland, onder den naam van *Unitas* aangevallen, als moest die naam ons doen gelooven, dat het eene vereeniging, eene zamenspanning van al de vijanden van het Katholicismus betrof. Tot nu toe heeft dat geheim genootschap niet anders op onze goede inwoners der katholieke gewesten kunnen werken, dan door het geestelijk wapen, waarmede de apostelen van wanorde met bijzondere behendigheid weten om te gaan, het geld! Ja, het goud is het eenige *criterium* van den bedoelden kruistogt der, onder een vreedzame schapenvacht vermomde, de kudde aanvallende wolven. Wie zal de ongelukkige weduwen, de nagelaten wezen tellen, waarvan zij ons beroofd hebben, door tegen het gewigt van goud hem eene geloofsbelijdenis te ontrukken, de bron van zulke verscheurende wroegingen.

»Onder het speciaal voorwendsel van een door de katholieke geestelijkheid stelselmatig voortgeplante onwetendheid, maakt het protestantsche genootschap *Unitas* zich in dit oogenblik gereed om het katholiek geloof met meer verwoedheid aan te vallen. Het is niets minder dan een propaganda geworden. Steeds met het tweesnijdend zwaard gewapend, waarvan wij straks spraken, willen de zendelingen van *Unitas* onder de katholieke bevolking van Noord-Brabant en Limburg sluipen, om de bewoners dier provincien het kostbaar pand des Geloofs te ontrukken, en hen vervolgens tot het najagen van het onbekende af te rigten, waarnaar onvermoeid de Protestanten tasten, zonder het te kunnen grijpen.

»Onder de duizend en een verschillende vormen, waarin het zich aan onze oogen vertoont, zal *Unitas* aan zijne volgelingen geen bepaald geloof voorschrijven; het is genoeg, gelijk men ziet, dat men ophoude Katholiek te zijn, opdat het afschuwelijk genootschap zich voor zijne pogingen beloond zie. Het plan van dien gedrochtelijken kruistogt is aan al de ingewijden van *Unitas* bekend gemaakt, door middel van de beruchte cirkulaire, verzonden door het centraal bureau te 's Hage, in Julij 1853 en geteekend door C. W. van Dam van Isselt, *prezident*; S. A. van Hoogstraten, *sekretaris*; C. H. T. baron van Nahuys, *tresorier*; Ds. H. P. Timmers Verhoeven; Jhr. Mr. W. M. de Brauw; Jhr. R. A. Klerck; R. L. Oort; Ch. G. Montijn; Mr. J. H. van Boelens; Jhr. H. B. W. de Jonge van Zwijnsbergen; Mr. G. Schimmelpenninck Jz.; J. F. Booms; Mr. F. K. A. Petsch; C. Hoekwater en Ds. Ruffer Haar.

»Die namen zijn voldoende om den invloed te berekenen die men door den voorgenomen kruistogt wil uitoefenen. Wij vinden vooreerst er onder den onverwinlijken heer van Dam, denzelfden, die in den boezem der Eerste Kamer in zeer Evangelische bewoordingen durfde verklaren, dat, werd de monsterwet niet aangenomen, de Protestanten hunnen Katholieken landgenooten brood en levensbehoeften zouden onthouden. De lijst der onderteekenaars wordt op eene waardige wijze gesloten door den naam van den onsterfelijken Domine Ter Haar, de aanvoerder der protestantsche petitionarissen van Amsterdam, bij gelegenheid der monster-petitie die een monsterwet baarde.

»Broeders, blijven wij vereend in het geloof onzer vaderen, bewaren wij het kostbaar geschenk dat niet aan alle volken gegeven is geworden, blijven wij trouw aan die verhevene unie, aan die goddelijke algemeenheid onzer Kerk en de magt der hel zal tegen ons niets vermogen."

Men leest in de *Prov. Friesche Courant* het volgende:

»Bij de redactie dezer Courant is onder het postmerk 's Gravenhage, ontvangen een naamloos briefje, verzegeld met het cachet van het ministerie van Buitenlandsche Zaken, gedateerd: 's Hage, den 15 Aug. 1853," van dezen inhoud: »De Minister van Buitenlandsche Zaken verzoekt in het vervolg van de toezending der *Prov. Friesche Courant* verschoond te blijven." — Indien dit briefje waarheid behelst, geeft het aanleiding tot verschillende en onder anderen tot de volgende opmerkingen:

»Vooreerst zou dan daaruit blijken, dat de tegenwoordige ministers en bepaaldelijk de heer van Reenen, staan onder de voogdij van den heer van Hall. De *Prov. Friesche Courant* wordt toch niet gezonden aan den minister van Buitenlandsche Zaken, maar aan het ministerie en wel in ruil voor de *Staats-Courant*, waarvan het beheer, meenen wij, tot het departement van Binnenlandsche Zaken behoort. — Ten anderen, zou het schijnen en blijken," dat de heer van Hall, de waarheden door de *Prov. Fr. C.* in de laatste weken gezegd, niet zeer aangenaam vindt, wat der redaktie der *Prov. Fr. C.* integendeel zeer aangenaam zou zijn, omdat het zou bewijzen de deugdelijkheid dier waarheden en tevens dat de heer van Hall nog de kracht der waarheid gevoelt, al hebbe ze ook op hem niet de gewenschte uitwerking. Ten derde zou deze weigering kunnen worden beschouwd, om op zijne hoede te zijn, voor hetgeen

... zegt vroeger tot de liefhebberijen van den heer ... Hall te hebben behoord, de drukpers-vervolgingen."

Men leest in het *Journal de Bruxelles*:

»Het is overbekend, dat de Pruissische politie alles in het werk stelt, om zich in Europa berucht te maken. Het Protestantismus, door de kleingeestigste onverdraagzaamheid bezield, vindt zijn eenigste steun en troost in het aandoen van kwellingen, die een groot gouvernement onwaardig zijn. Dat het uit vrees voor het Katholicismus aldus handelt, daar waar de meerderheid der bevolking hervormd is, laat zich begrijpen; maar wat beteekent zulk een verdrukkingsstelsel in provinciën, die bijna uitsluitend Katholiek zijn? Wat heil kan het Pruissiesch gouvernement beoogen met een dergelijk gedrag, onder anderen te Keulen? Het is vooral in deze katholieke metropolitaanstad, dat dagelijks dingen voorvallen, die het Pruissische gouvernement in een vreemd licht plaatsen.

»Keulen heeft het geluk eenige van die uitstekende priesters te bezitten, die in de laatste jaren met zoo veel glans de voornaamste leerstoelen van Duitschland hebben bekleed, en zelfs de bewondering der Protestanten hebben gaande gemaakt. Deze priesters zijn bovenal mannen van orde, die overal het bewind bevestigd hebben door het volk eerbied in te boezemen voor de zedeleer en voor het gezag. En nu, thans zijn die priesters te Keulen onophoudelijk ten doel aan duizende plagerijen op aandrijving van den heer Geiger, het hoofd der politie.

»Ieder die met deze priesters in betrekking komt wordt terstond door den heer Geiger als een verdachte aangezien en de politie heeft het regt hem te bemoeijelijken; een kerkelijk persoon, die de stoutheid heeft bij hen zijn intrek te nemen, wordt op de kinderachtigste wijze ondervraagd. Nog onlangs trof dit lot een zeer bekend en geacht geestelijke, uit de nabuurschap van Keulen, die bij zijn aankomst in deze stad de vermetelheid had zich te begeven naar de paters Jezuiten, zonder daartoe een paspoort te hebben. Zoo iets nu valt voor in een land dat hoog opgeeft van zijne verlichting en verdraagzaamheid. Zou men misschien meenen door zulk een handelwijze de Katholieke bevolking van den Rijn gehecht te maken aan de instellingen des lands?"

Wij hebben reeds meermalen de aandacht onzer lezers gevestigd op het hoogst verdienstelijk *Tijdschrift voor katholieke onderwijzers*, dat wel waardig is gelezen te worden door allen, die in opvoeding en onderwijs belang stellen. Het verheugt ons in de laatste aflevering een schrijven aan te treffen van de hand van Mgr. Belgrado, dd. 7 Maart, en toen derhalve nog Vice-Superior der voormalige Hollandsche Zending, welk schrijven te vereerend is voor de redaktie van het genoemde *Tijdschrift*, dan dat wij daaraan niet gaarne de meest mogelijke publiciteit zouden willen geven.

»*Antwoord van Zijne Doorl. Hoog-Eerw. Mgr. Belgrado, op een verzoek om het beschermheerschap van Zijne Doorl. Hoog-Eerwaardigheid, aan een der redakteurs van het Tijdschrift.*

»*'s Hage*, 7 *Maart* 1853.

Mijnheer!

»Ten einde de waarde van het werk te schatten, dat mij door u, dd. 21 Februarij gezonden werd, heb ik deswege eenige inlichtingen gevraagd, die mij de levendigste voldoening hebben verschaft, daar zij in alle opzigten den vleijendsten lof behelsden. Het is mij bekend geworden, dat het werk zich onderscheidt door het verheven, duidelijk en helder denkbeeld, dat de redaktie zich van hare taak gevormd heeft, namelijk, een grond van deugd en godsdienst, waaruit het wetenschappelijk gebouw oprijst en zich verheft, terwijl het zelf zamengesteld is van de verscheidenste en hechtste bouwstoffen. Het is mijn vurigste, opregtste wensch, dat de Eeuwige Bron van deugd, godsdienst en wetenschap zich verwaardige Hare grootste zegeningen over zulk een edelen arbeid uit te storten, opdat gevoelens der reinste deugd en der heiligste godsdienst, gepaard aan degelijke kundigheden, de jeugd omtrent hare verhevene bestemming moge inlichten en haar aansporen, om met vuur en volharding den weg te betreden, die tot een staat van eeuwige vreugde leidt. De God van alle waarheid heeft eene hemelsche kroon beloofd, waarvan de glans dien der sterren zal evenaren aan hen die zich toewijden tot het vervullen dier heerlijke taak. Ik zal nog hierbij voegen, dat ik met genoegen heb opgemerkt, dat het door u aan mij gezonden werk, aan de goedkeuring der kerkelijke overheid is onderworpen geworden: ik heb hierin niets anders kunnen zien dan een nieuw bewijs der juistheid, waarmede de redaktie den teederen aard harer werkzaamheden begrijpt: het is in de overtuiging dat men te dier zake niet van gevoelen zal veranderen, dat ik MIJNE GOEDKEURING GEEF.

»En, U van mijne hoogachting verzekerende, het genoegen heb te teekenen.

(*Was get.*) »*De Apost.-Internuntius, Vice-Superieur der Hollandsche Missie*,

»C. BELGRADO."

Z. M. heeft tot voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, gedurende de zitting van 1853—1854, benoemd den heer Mr. J. A. Philipse, lid dier Kamer.

Door Z. M. den Keizer van Oostenrijk zijn benoemd: tot Oostenrijkschen konsul te Rotterdam, de heer Wm. Rehm; tot vice-konsul te Nieuwe Diep, de heer J. Ths. Zurmühlen, voor den Helder, Texel, Vlieland en Terschelling; tot vicekonsul te Hellevoetsluis, de heer de Mair, voor de eilanden Voorne, Overflakkee en Goedereede; tot vice-konsul te Vlissingen, de heer J. Smith, voor de havens van Zeeland.

Eergisteren heeft aan het provinciaal bestuur te Utrecht de aanbesteding plaats gehad van den aanleg der electro-magnetische telegraaflijn van Utrecht over Kuilenburg en Bommel naar 's Hertogenbosch, in drie perceelen, en is het eerste perceel aangenomen door den heer J. B. Maxwils te 's Hage voor *f* 6994. Het tweede perceel door den heer Jockin te Venlo, en het derde perceel door den heer J. B. Maxwils te 's Hage voor *f* 4994.

LUXEMBURG, 9 Sept. Nederland heeft zijne eischen op Luxemburg, betreffende de zeven millioen gulden, die wij ter uitdelging der Nederlandsche staatschuld moeten opbrengen, volstrekt niet opgegeven. De Nederlandsche Kamers drongen er hardnekkig op aan en het ministerie had aan den President onzer regering en den administrateur-generaal van Buitenlandsche Zaken eene uitgebreide nota gezonden waarin zeer omslagtig de eisch herhaald en gemotiveerd werd. De heer Willmar liet die nota onbeantwoord en gaf zelfs geen kennis er van aan het regerings-kollegie. Hetzelfde deed de heer Willmar ten aanzien der nota van den Duitschen bond, die van Luxemburg de betaling van het, het Hertogdom opgelegde aandeel vordert in de kosten der bezetting van Baden, Holstein, Hessen en Saksen. Van beide zijden zijn derhalve klagten aan Zijne Majesteit den Koning-Groothertog gerigt geworden, met de aanmerking dat, bijaldien Luxemburg mogt voortgaan in deze als in andere omstandigheden zich zoo nalatig te toonen, de respektieve kabinetten alle verdere betrekking met de Luxemburgsche regering zouden afbreken. Die bezwaren hebben den Koning-Groothertog genoopt tot een schrijven aan onze regering, dat deze tot eene dadelijke aftreding heeft doen besluiten. De nieuwe regering is *nog niet* zamengesteld en dagelijks houdt men bij den Prins konferentiën, waarbij de heer Theodor Pescatore, lid der vorige regering tegenwoordig is: de heer Simons zal vermoedelijk prezident der regering worden, terwijl men met zekerheid verwacht dat de heer Jurion er lid van zal zijn.

UTRECHT, 14 Sept. Heden morgen ten 9½ ure heeft Z. M. onze geëerbiedigde en geliefde Koning zijn plegtigen intogt binnen deze stad gedaan. Eene ontelbare schare had zich reeds vroegtijdig op weg begeven, ten einde den geliefden Vorst, die ten 8½ ure, omringd en gevolgd door de eerewachten uit de burgers en uit de studenten, van de Bilt was vertrokken, den eersten welkomsgroet te brengen. Bij de Gildbrug gekomen, alwaar van wege het stedelijk bestuur eene fraaije eerepoort was opgerigt, werd Z. M. ontvangen door de stedelijke regering en het studentenkorps te voet, terwijl de stedelijke schutterij met hare muziek, nabij de stedelijke regering, bij de gezegde eerepoort was geplaatst. Nadat Z. M. door den heer Burgemeester met eene aanspraak was verwelkomd, begaf de trein voor den plegtigen intogt in de stad zich op weg. Van het oogenblik af dat de heer Burgemeester Z. M. had toegesproken en de trein zich in beweging zette, werd het geschut gelost en werden er saluutschoten gelost tot dat Z. M. het hotel van Hoogstdeszelfs kommissaris had bereikt. Op hetzelfde oogenblik, dat het geschut zich deed hooren, werden al de klokken van den Domtoren geluid, waarmede werd voortgegaan gedurende het lossen der salutschoten. Aan het einde der Voorstraat gekomen, waar van wege de stad een kolossale en prachtige eerepoort was opgerigt, werd Z. M. verrast door het gezang van een groot aantal kinderen, behoorende tot de verschillende Hervormde armenscholen dezer stad, die aldaar geschaard stonden en Z. M. door het aanheffen van een zeer passelijk lied verwelkomden. Nadat Z. M. zulks met blijkbaar welgevallen had aangehoord, werd de togt langs den in het programma opgegeven weg weder voortgezet, tot aan het hôtel van den heer Kommissaris des Konings. In de Pieterstraat werd Z. M. opgewacht door de kinderen van de bijzondere school der 1ste klasse, in het wit gekleed, met bloemkorfjes in de hand, terwijl zij den geliefden Vorst, onder het aanheffen van een toepasselijk lied, met bloemen bestrooiden, welke bewijzen van liefde en gehechtheid door Z. M. met allezins blijkbaar welgevallen werden ontvangen. (*Ned.*)

TILBURG, 13 Sept. Bij de gisteren plaats gehad hebbende opening der stembilletten, ingekomen ter verkiezing van een lid voor den gemeenteraad, in plaats van den heer Dr. A. Barning, die zijn ontslag heeft genomen, is gebleken, dat niemand de volstrekte meerderheid van stemmen verkregen had, zoodat er eene herstemming zal moeten plaats hebben tusschen de heeren M. A. van Velthoven en C. J. de Visscher, die de meeste stemmen op zich vereenigd hebben.

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIJS, 12 Sept. In den op St. Cloud gehouden Ministerraad, waarbij de Keizer het voorzitterschap bekleede, hebben eenige ministers gemeend zich te moeten verklaren tegen het voornemen om aan Diepe het privilegie der transatlantische paketbooten te verleenen. De Keizer heeft zijn ijzeren wil hier tegen overgezet, zoodat de tegenstrevers hunne meening hebben laten varen.

De *Constitutionnel* behelst het volgende omtrent de gesteldheid in het Oosten:

»De zaken verwikkelen zich tevens op de oevers van den Bosphorus en oevers der Donau. Wij blijven steeds de hoop voeden dat bloedvergieten zal kunnen vermeden worden. Intusschen heeft de Oostersche quaestie, die wij zoowel als de drukpers en de gansche diplomatie op eene vreedzame wijze opgelost waanden, tengevolge der aanneming van de Weener nota, door Rusland, blijkbaar een veel minder vredelievend aanzien verkregen. Wij gelooven niet dat men ergens iets stelligs weet, evenmin omtrent de te Sint-Petersburg heerschende bedoelingen, als omtrent de meening te Konstantinopel en wat omgaat en wordt voorbereid aan beide zijden der Donau. Wij moeten echter bekennen dat de inlichtingen welke het ons mogelijk is geweest te bekomen, veel van het vreedzaam karakter hebben verloren, die de laatste berigten bezaten die wij uit het Oosten ontvingen.

»Wij meenen, de staat van zaken voorstellende, ons te moeten bepalen bij de eenvoudige mededeeling van feiten. Uit onze laatste brieven van Konstantinopel, waarvan wij een kort overzigt hebben gegeven, blijkt, dat onder de Turksche bevolking eene soort van gisting heerscht, die niet de verhevene Porte, maar de algemeene denkwijze tot oorlog doet overhellen. Het nationaal zoowel als het godsdienstig gevoel vereenigen zich in den geest der Turken, om hen tot eene worsteling aan te sporen. Die geestgesteldheid des volks verontrust den Divan en brieven die wel is waar, niet regtstreeks aan ons gerigt zijn, maar ons heden zijn medegedeeld geworden, berigten dat de Sultan zich gereed maakt om tot het Ottomanische volk een manifest te rigten. Dat manifest zou eene blootlegging zijn der gesteldheid van den Divan tegenover zijne bondgenooten, zoowel als tegenover zijne bevolkingen."

MADRID, 8 September. Onmiddellijk na de aankomst van den heer Calderon de la Barca, zal de ministerraad zich bezig houden met de quaestie der bijeenroeping van de Cortes. De minister-president zal, zegt men, het voorstel doen, om de eerste zitting der Cortes reeds in de volgende maand te doen plaats hebben.

— Bij koninklijk decreet worden commissiën uit verschillende provinciën opgeroepen, ten einde hare meening te kennen te geven nopens de aan te leggen openbare wegen.

— Het door den heer Doral, minister van marine, gegeven ontslag, is door de koningin aangenomen. De heer Collantes zal die portefeuille, tot aan de definitive benoeming, ad interim waarnemen.

ENGELAND.

LONDEN, 12 September. De uit St. Petersburg ontvangen berigten laten ons nog onzeker omtrent den indruk dien de door de Porte voorgestelde wijzigingen der Weener nota aldaar gemaakt hebben; want hoewel men het in die hoofdstad voor zeker hield dat zij niet zouden worden aangenomen, hadden de Russische ministers den 3 len dezer, toen de jongste berigten afgezonden werden, nog vermeden zich daaromtrent uit te laten. Het was echter bekend dat weder bevelen waren afgezonden om aan den Donau nog meer oorlogstoerustingen te maken, hoewel aan den vorst Gortchakoff, den opperbevelhebber der Russische krijgsmagt in de Vorstendommen, vroeger een wenk gegeven was, om zich voor den aftogt gereed te maken.

Over het geheel is deze vertraging een ongunstig voorteeken, hetwelk een afwijzend antwoord doet verwachten.

— Behalve te New-Castle, waar de cholera is uitgebroken, heeft die ziekte zich ook geopenbaard te Hexham en Morpeth. Te New-Castle vertoont zij in vele gevallen een kwaadaardig karakter. Er waren lijders, die binnen 8 uren daaraan bezweken zijn.

— De hertogin van Orleans en de graaf van Parijs hebben gisteren te Torquay een bezoek afgelegd bij de groot hertogin Olga van Rusland. De groot-hertogin Maria

van Leuchtenberg is te Torquay teruggekeerd van haar uitstapje naar Chatsworth, Edinburg en Lanarkshire.

DUITSCHLAND.

WEENEN, 10 September. In partikuliere tijdingen uit Konstantinopel van den 1 dezer, leest men: »In de vaste overtuiging dat de voorgestelde wijzigingen der Weener nota door Rusland niet zullen worden aangenomen, gaat de Porte voort, het land in staat van tegenweer te stellen. De ligting van 80,000 man, die den tweeden ban der landweer uitmaken, wordt overal met kracht voortgezet en zonder de minste tegenkanting van de zijde der bevolking.

»De sommen die de Porte thans uitgeeft, zijn onberekenbaar; en elk vraagt met bevreemding, waar zij al het geld vindt; want zij betaalt alles terstond; en het papiergeld is alleen in de hoofdstad in omloop. Dit land moet inderdaad rijke hulpbronnen hebben; het blijkt ontegenzeggelijk uit al hetgeen thans voorvalt.

»Terwijl in Europa de ontruiming der Donau-vorstendommen beschouwd wordt als ophanden zijnde, meent men hier dat zij nog verre af is. Uit Bucharest wordt geschreven, dat de in die streken gelegerde Russische krijgsmagt nog gedurig versterkt wordt, en alle aanstalten maakt om er te overwinteren. Aan de zijde van den Donau versterkt zij zich door verschansingen; en alles wordt gereed gemaakt wat noodig is om eene brug over de rivier te slaan. Kortom, geen blijk is te bespeuren van het voornemen om spoedig naar den Pruth terug te trekken.

»De Porte heeft besloten een nieuw manifest aan de natie te rigten; het stuk is reeds gereed, maar de uitvaardiging is uitgesteld, en wel, naar men zegt, op verzoek der vreemde gezanten, die gewenscht zouden hebben het oordeel hunner hoven over de tegenwoordige houding der Porte te nemen vóór de uitvaardiging van het manifest, hetwelk bestemd is om grooten indruk op het publiek te maken. Het is, naar men verzekert, in een geheel anderen geest gesteld dan de onlangs door den Sultan aan zijne onderdanen gerigte proklamatie; het is een beroep op de natie, vol oorlogzuchtige uitdrukkingen, die gewis bij het volk weerklank zouden vinden. Het was reeds in het *Staatsblad* gedrukt, toen er bevel kwam de uitgifte tot nader order uit te stellen, tot groote teleurstelling der menigte Turken, welke naar afdrukken kwamen vragen.

»Sedert twee of drie dagen is de politie bezig gesteendrukte oproepingen weg te nemen die 's nachts op de muren van Konstantinopel worden aangeplakt, en waarin het volk tegen de Russen te wapen geroepen wordt, terwijl de ministers als lafaards worden uitgekreten omdat zij de Weener nota niet ronduit hebben verworpen. Dit middel om op het publiek te werken, was hier nog nimmer aangewend: hooggeplaatste personen worden verdacht de hand te hebben geleend tot die oproepingen, welke, naar men zegt, in zeer goeden stijl gesteld zijn en het volk nog meer hebben opgewonden."

— Berigten uit de Donau-streken dd. 30 Augustus melden:

»Omar-Pacha bevindt zich in een zeer onaangenamen toestand. Zijne troepen hebben hem verklaard dat zij stellig besloten hebben om zich met de Russen te meten. Hij kan dit gevoel niet bestrijden, en van een anderen kant vreest hij dat de geestdrift zijner soldaten de diplomatieke kombinatien zal verstoren. De stelling van Redschid-Pacha is evenmin benijdenswaardig. Ieder dag verzameld zich een handvol menschen voor zijn paleis om hem toe te schreeuwen dat de oorlog het eenigste redmiddel is voor Turkije.

»Het legerkorps van den generaal Luder, 'twelk tot heden, zich niet in beweging had gezet, is de russische grensscheiding overgetrokken. Eergisteren (20 Augustus) is een regiment, te Isiaëla aangekomen, en gisteren twee andere regimenten. Men verwacht nog meer troepen.

— Volgens de *Wanderer* zou er zich te Londen een Grieksch bondgenootschap gevestigd hebben, aan welks hoofd vorst Mauro Cordato staat. De voornaamste deelnemers zijn kooplieden. Het doel is de noodige fondsen bijeen te brengen, ten einde een confederatie te bewerken [illegible] Albanezen en Bulgaren. Het is gemakkelijk te raden [illegible]de bedoeling is dezer confederatie; zij is zeker niet [illegible] gunstig voor Turkije. Een Turksch politie agent is op het spoor van dit bondgenootschap gekomen. Wij weten nog niet welke maatregelen het Ottomanisch [illegible] nemen tegen deze vereeniging, maar het is te verwachten dat zij hun veel last zal baren, vermits de meeste [illegible] vreemdelingen zijn, geplaatst onder de bescherming [illegible] consuls.

STAATSNIEUWS. [illegible]

BURGERLIJKE STAND.

AMSTERDAM, 15 September.

BEVALLEN (12 Sept.): A. J. Homulle, geb. van der Pigge, Z. — (14 Sept.): A. M. Hartkamp, geb. Knoevink, Z. - K. Pruikemaker, geb. Goedhart, Z.

OVERLEDEN (9 Sept.): J. Zimmer, 34 j. — (10 Sept.): Sjoerd Siebes Stellingwerff, 34 j. — (13 Sept.): D. R. Steenhuizen, 80 j.

PRIJS-COURANT DER EFFECTEN.

		14 SEPT. 4½ u. gebl.	15 SEPT.	4 u.	gebl.
NEDERL., Werkel. Sch. à	2½ pCt.	62¼	62⅛ a	62$\frac{5}{16}$	62$\frac{5}{16}$
Dito Dito	3	75⅝	75$\frac{5}{16}$	76	
Dito Dito	4	94¼	94½	94$\frac{11}{16}$	94$\frac{11}{16}$
O. I. Leening 1844	4				
Amortis. Syndic.	3½	93½	93½		
Handel-Maatschappij	4½	128			
Aand. Rijn-Spoorweg.					
Aand. Holl. S. M.					
Obligatien					
BELGIE, Obligatien 1844					
Cert. bij de Belg. Bank.	2½				
Dito bij Rotsch. en Volksv			52		
FRANKRIJK, Obligatien	3				
SPANJE Nieuwe	1	22¼	22⅛	22¼	
Dito	3	46⅞			
Dito Binnenl. à 6/m.		42⅜	42$\frac{1}{16}$	42⅜	
Coup. Bewijzen.		5⅝	5$\frac{11}{16}$	5$\frac{5}{16}$	5$\frac{15}{16}$
Amortisable Schuld		4$\frac{5}{16}$	5		
PORTUGAL te Londen	5	38$\frac{1}{16}$	39$\frac{13}{16}$	40⅛	39$\frac{13}{16}$
Dito uitgestelde					
RUSL. bij *Hope* 1798 en 1816	5	108¼	108⅛		
Dito Dito 1828 en 1829		107¾	107¾		
Cert. bij d°. 1831 en 1833		97¾			
Dito	4½	99¾			
Dito bij *Hope*	4	92½			
Dito bij *Stieglitz en C°.*		91⅛	91½		
Dito bij id. 5de Serie	4				
Cert. te Hamburg	5				
Inschrijving in Assignat.	6	74⅜			
Cert. van dito		74⅛			
POLEN, Certifikaten	4				
Dito Aand. à fl. 500					
Dito met Lot. » 300					
AMERIKA, Bank-Actiën					
PRUISSEN, Aand. met Lot. R. 50 f					
OOSTENRIJK, Metalliek	5 pCt.	80¾	80⅜	80$\frac{2}{16}$	
Dito 1852		80⅛			
Dito 1847	2½	41$\frac{11}{16}$	40¾	41⅝	
Dito 1851	2½	41½	41⅛	41½	
Dito 1849	5	93⅞	93¼	93⅛	
Ween. Bank bij *Goll en C°.*		87			
Dito	4				
Letter B	5	93⅝	93¼	93⅞	
Aand. met Loting fl. 500	f				
Nieuwe dito » 250					
NAPELS, Cert. *Lam. en Rouwer*	5 pCt.				
BRAZILIE te Londen 1824	5				
Dito Leening 1843	5				
PERU	[illegible]				
MEXICO Nieuwe	5	23[illegible]	23¾	[illegible]	
VENEZUELA à £ 100	3½				
GRENADA à £ 100	2		21$\frac{1}{16}$	21¼	
Dito Uitgestelde		9⅛	9	9$\frac{1}{16}$	
ECUADOR à £ 100					

Mexiko Onbepaalde 23½, $\frac{11}{16}$, ⅝; Denemarken 5 pCt 104½.

Over het geheel waren de prijzen heden meer geanimeerd, met koopers in de hoofdsoorten van Binnenlandsche en vreemde effekten.

Koers van het Geld: Beleening 2½ pCt, Prolongatie 3 pCt. Diskonto 2 pCt.

Wisselkoers.

Parijs	2/m.	f 56	Livorno	2/m.	f 89⅛
»	zigt	» 56⅜	Napels		» 81½
Bordeaux	2/m.	» 55⅝	Petersburg		» 1.88
»	½/m.	» 55⅝	Weenen	6/w.	» 31⅞
Madrid	3/m.	» 244	Augsburg	»	» 36⅜
Cadix	»	» 244	Frankfort	»	» 98¾
Seville	»	» 241	Hamburg	2/m.	» 35¼
Bilbao	»	» 242	»	zigt	» 35$\frac{2}{16}$
Lissabon	»	» 41¼	Londen	2/m.	» 11,67½
Porto	»	» 41¼	»	zigt	» 11,75
Genua	2/m.	» 46	Rotterdam		» ⅛

BUITENLANDSCHE BEURZEN.

ANTWERPEN, 14 Sept. Belg. leen. 2½ pc. 55, 1840/1842 4½ pc. 97; 1852, —; Spanje 1—3 pc. 21¾; Binnenl. 3 pc. 42⅜; Romeinen 5 pc. —; Oostenrijk Metalliek 5 pc. 84⅛

PARIJS, 14 Sept. Fransche 3 pc. 76.60; 4 pc. 100.30; Spanje 3 pc. Binnenl. 42¼; id. 1 pc. —; Russen 4½ pc. 99¼.

LONDEN, 13 Sept. Cons. kont. 95⅝ a —; op tijd 95⅝ a —; Braz. 100 a 102; 1829/39 100 a 102; 1852 98 a 99; Den. 3 pc. 83 a 85; 5 pc. 104 a 106; Ecuad. 5 a 5⅜; Gren. 22 a 22½; Uitgest. 9 a —; Mexiko Nieuwe 24¼ a —; Peru 4 pc. N. 73¾ a —; Uitgest. 53¼ a —; Rusl. 1822 5 pc. 112¼ a —; (N.) 4½ pc. 101 a 102; Portugal 5 pc. — a —; 4 pc. 43½ a 44; 3 pc. — a —; Spanje 1 pc. 22½ a —; 3 pc. 46½ a 47; Coup. cert. 5¾ a 6; Passive 4¾ a 5; Holl. 2½ pc. 63¾ a —; id. 4 pc. 97¾ a —; Venez. 37 a 39; Uitg. 15 a 17; Wissel op Amsterdam f —,—; Grieken 1824 — à —; 1825 —.

WEENEN, 14 Sept. Met. 5 pc. 92⅜; Bank-Aktien 1328; Loten fl. 250 —; Wissel op Londen 10.47, Zilver 9⅞.

BERLIJN, 13 Sept. Schuldbr. 3½ pc. 93; Loten —; Rusl. Stiegl. 4 pc. 97; Pools. 4 pc. 91¼; Loten fl. 500 91¾; Oost. Met. 5 pc. 86⅛; Amsterdam zigt 142¼p id. 2/m. 141⅛g.

HAMBURG, 13 Sept. Rusl. Cert. 104; Oostenrijk Met. 5 pc. 93¼; Spanje 1—3 pc. 21⅝; Binnenl 3 pCt. 39⅝.

FRANKFORT, 14 Sept. Met. 5 pCt. 84⅝; W. Bank-Aktiën 1470; W. Loten fl. 250, 126; Spanje 1 pCt. 22⅜, id. 3 pCt. 42⅜; Wissel op Weenen 108½.

HANDELSBERIGTEN.

AMSTERDAM, 15 September.

Nederlandsche Handel-Maatschappij. Veiling te Amsterdam op 20 October 1853 [illegible]

10504/4, 1648/18, 83/16 kisten JAVA THEE.

ROTTERDAM, 14 Sept. Heden zijn verkocht: 92. 48, 20 en 20 vn. MarylandTabak, per *Plucher*, en 25 vn. Virginie, per *Harward*.

GRAANMARKT.

SCHIEDAM, 14 Sept. Gerst. Verkocht: 129/2 ℔ Coursche f 235 6/w. — Moutwijn f 22,—; Jenever f 26,50; Amst. Proef f 27,75, per Ned. vat zonder fust, zonder belasting.

ANTWERPEN, 14 Sept. *Koffij.* Eenige 100e balen Brazil en St. Domingo, zijn heden tot zeer ferme prijzen afgedaan.

Graanmarkt. Ferme markt.

Rijst. Wij hebben den verkoop te melden van ongeveer 600 zak gepelde Aracan voor export.

LONDEN, 13 Sept. *Suiker.* Zeilende gedaan 1200 k[illegible] wit Trinidad, tot 30 s., 3200 zak wit Maceio, tot 28 s. 6 [illegible] en 917 kisten Havana N° 16 tot 25 s. *Geraffineerd.* Ge[illegible]stampte gevraagd tot stijve prijzen.

Koffij. In Ceylan Natif stil, doch niet aangeboden onder 48 s. [illegible]

Rijst. Ingetrokken 3000 zak [illegible] de vorige prijzen; 11 s a 11 s. 6 d. voor goede Pinky.

LIVERPOOL, 12 Sept. *Katoen.* Aanvoer sedert Donderdag 5000 balen.

13 Sept. Geene verandering in de prijzen, loome markt. Verkocht 4000 balen.

SCHEEPSTIJDINGEN.

BINNENGEKOMEN.

TEXEL, 14 Sept D. Boelhouwer, Java's Welvaren, Batavia. - G. T. Bus, Nijverheid, Tjilatjap. - H. Bethune, Ma[illegible] Taganrog - J. R. Dood, Christina Jantina, Livorno. - K. Ki[illegible] Haan, Tecla Johanna, Cette. - M. Emanuel, Généreux, Cae[illegible] Nicolle, Julie en Amelie, id. — Gisteren nog: M. G. Tra[illegible] Marie Igniz, Bahia. - F. M. Broekman, Helena, Genua.

HELVOET, 14 Sept. H. van der Meijden, Java Pae[illegible] Akijab. - A. Kooijmans, Flora, id - P. Collenteur, Willem [illegible]cobus, Rouaan. — Voor den wal: D. van der Wall, Corn[illegible] Smit, Batavia. - E. von Lindern, Kon. Ned. Yachtclub, [illegible] J. C. van Beert Holle, J. C. Schotel, id.

GEPRAAIDE SCHEPEN.

Den 7den Julij. op 35° 54° Z. Br., 21° 6° O. L. Cathar[illegible] Johanna, kapt. Jaski, v. Batavia n. Amst.

Den 13en September, zijn door den Texelschen Loods[illegible] per P. W. Krijnen, van de Texelsche boot N° 2, gepra[illegible] en van loodsen voorzien, de schepen Elisabeth Anthonia ka[illegible] Schippers; Willem de Clercq, Ouwehand en Zeemeeuw, k[illegible] Kaijser, alle drie van Batavia en Aidina Anna Susanna, [illegible] Schenk; van Suriname, allen naar Amsterdam.

RIVIER-VAART.

Te AMSTERDAM, 15 Sept. vertrokken:

Keulen	O. Wansing, Vrouw Geertruida
Manheim	M. Rippert, Adolf Sander.
Duisburg	H. J. Kamp, Vlijt en Hoop.
Urdingen & Ruhort	W. van Beurden, Union.
Mainz	B. Kirschreiber, Mainz N°. 5.
Heilbron	G. C. Smith, Clio.
Dusseldorp & Neus	G. Brugman, Niederrein N°. 3.
Weesel	J. Beijer, Jonge Wilhelmina.

Rijnhoogte ARNHEM 14 Sept. 2 el 31 duim. KEULEN 13 „ 10 vt. 6 „

ADVERTENTIEN.

Te Amsterdam bij C. L. VAN LANGENHUYSEN, Drukker en Uitg[illegible]